

I. From Mikdash to Mikdash Me'at

- The Torah commands that we build a Mishkan/Mikdash. Chazal, in a post-Mikdash world, transform the synagogues into mini-Mikdash.
- Read the Rambam – how seriously does he take this comparison.
- What differences are there between Mikdash and the Mikdash Me'at according to the Gemara in Berachot? How might these differences be understood? Do these differences makes sense based on the rationale for these laws in the context of Mikdash?
- [Is the sanctity dependant on the Mikdash being present?]

1. פרשת תרומה

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:

2. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כט עמוד א

ואהי להם למקדש מעט, אמר רבי יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. ורבי אלעזר אמר: זה בית רבינו שבבבל. דרש רבא: מאי דכתיב ה' מעון אתה היית לנו - אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. אמר אביי: מריש הואי גריסנא בביתא ומצלינא בבי כנשתא, כיון דשמעית להא דקאמר דוד ה' אהבתי מעון ביתך, - הואי גריסנא בבי כנישתא. תניא, רבי אלעזר הקפר אומר: עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, שנאמר כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא, והלא דברים קל וחומר: ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה - נקבעים בארץ ישראל, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה - על אחת כמה וכמה.

3. מנין המצוות לרמב"ם

סה שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות ובתי מדרשות וכן אין מוחקין השמות המקודשין ואין מאבדין את כתבי הקדש שנ' אבד תאבדון וכו' ואשיריהם תשרפון לא תעשון כן ל"י אלהיכם.

4. ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה סה

והמצוה הס"ה היא שהזוהירו מנתוץ ומאבד בתי עבודת האל יתעלה ומאבד ספרי הנבואה ומלמחוק השמות הנכבדים והדומה לזה. ולשון האזהרה שבאה בזה הענין הוא אמרו (ר"פ ראה) לא תעשון כן ל"י אלהיכם אחר שקדם [שם] הצווי (ע' קפה) לאבד עבודה זרה ולמחות את שמה ולהרוס בתיה ומזבחותיה כולם ובאה האזהרה ואמר לא תעשון כן ל"י אלהיכם. וכל מי שעבר על דבר זה כגון שיהרוס שום דבר מן ההיכל והמזבח והדומה להם או שימחה שם משמות ל"י לוקה

5. משנה מסכת ברכות פרק ט

לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים לא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר

6. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סב עמוד ב - סג עמוד א

לא יכנס אדם להר הבית במקלו כו'. מאי קפנדריא? אמר רבא: קפנדריא כשמה. ורב חנא בר אדא משמיה דרב סמא בריה דרב מרי אמר: כמאן דאמר אינש אדמקיפנא אדרי - איעול בהא. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה: הנכנס לבית הכנסת על מנת שלא לעשותו קפנדריא - מותר לעשותו קפנדריא. רבי אבהו אמר: אם היה שביל מעיקרו - מותר. אמר רבי חלבו אמר רב הונא: הנכנס לבית הכנסת להתפלל - מותר לעשותו קפנדריא שנאמר ובבא עם הארץ לפני ה' במועדים וגו'.

ורקיקה מקל וחומר. אמר רב ביבי אמר רבי יהושע בן לוי: כל הרוקק בהר הבית בזמן הזה - כאילו רוקק בבת עינו, שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים. אמר רבא: רקיקה בבית הכנסת - שריא, מידי דהוה אמנעל. מה מנעל, בהר הבית - אסור, בבית הכנסת - מותר, אף רקיקה - בהר הבית הוא דאסור, בבית הכנסת שרי. אמר ליה רב פפא לרבא, ואמר ליה רבינא לרבא, ואמר ליה רב אדא בר מתנא לרבא: אדיליף ממנעל, גילף מקפנדריא! - אמר ליה: תנא יליף ממנעל, ואת אמרת מקפנדריא! מאי היא? דתניא: לא יכנס אדם להר הבית לא במקלו שבידו, ולא במנעלו שברגלו, ולא במעות הצרורים לו בסדינו, ובפונדתו מופשלת לאחוריו, ולא יעשנה קפנדריא, ורקיקה מקל וחומר ממנעל, ומה מנעל שאין בו דרך בזיון אמרה תורה של נעליך מעל רגליך רקיקה שהיא דרך בזיון - לא כל שכן. רבי יוסי בר יהודה אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק, והלא דברים קל וחומר: ומה שק שאינו מאוס לפני בשר ודם - כך, רקיקה שהיא מאוסה, לפני מלך המלכים - לא כל שכן? - אמר ליה, אנא הכי קאמינא: נימא הכא לחומרא והכא לחומרא, ואימא: הר הבית דאסור במנעל - לילפא ממנעל, אבל (ב"ה) + מסורת הש"ס: [בית הכנסת] + דשרי במנעל, אדיליף ממנעל ולהיתר - גילף מקפנדריא ולאסור! - אלא אמר רבא: כי ביתו. מה ביתו, אקפנדריא - קפיד אינש, ארקיקה ומנעל - לא קפיד אינש, אף בית הכנסת: קפנדריא הוא דאסור, רקיקה ומנעל - שרי.

7. רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ז

הלכה א: מצות עשה ליראה מן המקדש שנאמר ומקדשי תיראו, ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו.
הלכה ב: ואי זו היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית במקלו או במנעל שברגליו או באפונדתו או באבק שעל רגליו או במעות הצרורין לו בסדינו ואין צ"ל שאסור לרוק בכל הר הבית אלא אם נזדמן לו רוק מבליעו בכסותו, ולא יעשה הר הבית דרך שיכנס מפתח זו ויצא מפתח שכנגדה כדי לקצר הדרך אלא יקיפו מבחוץ, ולא יכנס לו אלא לדבר מצוה.

הלכה ז: אף על פי שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבניינו, לא יכנס אלא למקום שמותר להכנס לשם ולא ישב בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח שנאמר את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו, מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד.

8. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) ויקרא פרשת קדושים דף נה עמוד א

איזו הוא מורא לא יכנס אדם להר הבית במקלו ובמנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל גבי רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מק"ו. ומה לפני מלך בשר ודם אינו רשאי לרוק. לפני מלך מלכי המלכים על אחת כמה וכמה. ולמה הסמיך שמירת שבת למורא מקדש ללמדך מה שבת בין בזמן שבת המקדש קיים בין בזמן שאין בית המקדש קיים. אף מקדש בין בזמן שהוא קיים בין בזמן שאין קיים. וכן הוא אומר (ויקרא כו) והשמותי את מקדשיכם אף על פי ששממו קדושתם עליהם:

9. דברי הימים ב פרק ז, יב-יז

וַיֵּרָא יְקֹנָק אֶל־שְׁלֹמֹה בְּלֵילָה וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתְךָ וּבַחֲרָתִי בְּמָקוֹם הַזֶּה לִי לְבַיִת זָבַח: תָּן אֲעֲצֹר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יְהִי מָטָר וְהַדְּאָצָּה עַל־הַגֶּב לְאֹכֹל הָאָרֶץ וְאִם־אֶשְׁלַח דָּבָר בְּעַמִּי: וַיִּכְנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמֵי עֲלֵיהֶם וַיִּתְפַּלְלוּ וַיִּבְקְשׂוּ פָנָי וַיֵּשְׁבוּ מִדְּרָכֵיהֶם הָרַעִים וְאֲנִי אֲשָׁמַע מִן הַשָּׁמַיִם וְאֶסְלַח לַחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא אֶת־אֲרָצָם: עֲתָה עֵינֵי יְהוָה פְּתוּחוֹת וְאֲנִי קִשְׁבוֹת לְתַפְלַת הַמָּקוֹם הַזֶּה: וְעַתָּה בַּחֲרָתִי וְהַקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה לְהִיְוֹת־שְׁמִי שָׁם עַד־עוֹלָם וְהָיוּ עֵינֵי וְלִבִּי שָׁם כָּל־הַיָּמִים:

10. [רשימות שיעורים (ר"ד סולובייצ'ק) מסכת ברכות דף סב עמוד ב]

ומבואר שהאיסור לרוק בהר הבית הוא מכלל מצות מורא מקדש. ולכאורה הטעם דאסור לירוק בהר הבית אף בזמן הזה הוא משום דס"ל כמאן דאמר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולעתיד לבוא (וכ"כ המהרש"א בסוגיין), וכן משמע מדברי הרמב"ם (שם הל' ז) ... ומבואר שאף בזמן הזה חלה מצות מורא מקדש משום שעדיין קיימת קדושת המקדש. וצ"ע למה השמיט הרמב"ם את הפסוק שבסוגיין "והיה עיני ולבי שם כל הימים". ועוד יל"ע לשיטת הראב"ד (פ"ו מהל' בית הבחירה הל' י"ד) דס"ל דלא קידשה לעתיד לבוא האם חלה מצות מורא מקדש ואיסור ריקקה בהר הבית בזמן הזה.

ונראה דאף להראב"ד דקיי"ל דלא קידשה לעתיד לבוא מכל מקום חלה חלות קדושת בית הבחירה לעולם, שהר הבית הוא המקום שנבחר לעולמי עולמים דכתיב "זאת מנוחת עדי עד פה אשב כי אויתה", ומשום הכי חלה מצות מורא מקדש ואיסור ריקקה אף בזמן הזה. ולפי זה י"ל, דמשום הכי השמיט הרמב"ם את הפסוק ד"והיה עיני ולבי שם כל הימים", דלשיטת הרמב"ם אף קדושת המקדש קיימת בזמן הזה, וכמו שפסק (פ"ו מהל' בית הבחירה הל' ט"ז) דשכינה אינה בטלה לעולם דכתיב והשימותי את מקדשיכם אף על פי ששוממין בקדושתן הן עומדים. ואילו הפסוק ד"והיה עיני ולבי שם כל הימים" קובע דחלה חלות שם מקום הנבחר ובית הבחירה לעולם, ומשום הכי השמיט הרמב"ם פסוק זה.

II. Other Models of the Sanctity of the Shul

- a. Read the Mishna and the Ran's summary of two models. How do they differ from the Rambam?

11. משנה מסכת מגילה פרק ג

משנה א: בני העיר שמכרו רחוב של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת בית הכנסת לוקחין תיבה תיבה לוקחין מטפחות מטפחות לוקחין ספרים ספרים לוקחים תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים לא יקחו מטפחות מטפחות לא יקחו תיבה תיבה לא יקחו בית הכנסת בית הכנסת לא יקחו את הרחוב וכן במותריהן אין מוכרין את של רבים ליחיד מפני שמורדין אותו מקדושתו דברי רבי יהודה אמרו לו אם כן אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה:

משנה ב: אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי שאם ירצו יחזירוהו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מוכרים אותו ממכר עולם חוץ מארבעה דברים למרחץ ולבורסקי ולטבילה ולבית המים רבי יהודה אומר מוכרין אותו לשם חצר והלוקח מה שירצה יעשה:

משנה ג: ועוד אמר רבי יהודה בית הכנסת שחרב אין מספדין בתוכו ואין מפשילין בתוכו חבלים ואין פורשין לתוכו מצודות ואין שוטחין על גג פירות ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר (ויקרא כ"ו) והשימותי את מקדשיכם קדושתן אף כשהן שוממין עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש:

12. הר"ן על הר"ף מסכת מגילה דף ח עמוד א

הקשה הרמב"ן ז"ל כיון דבעי מידי דתתפקע ביה קדושתו נהי דמתנה כזבני היכי תפקע קדושתו בהיא הנאה והא כבר אכלוהו ואינה בעולם ועוד הקשה כיון דשמעתין מוכחא דבהכ"נ יש בו קדושה דהא אמרינן אוגורא ומשכונא אסור מ"ט בקדושתיה קאי ואמרינן נמי במאי תפקע קדושתיה היאך נמכר והא דבר שראוי לגופו במוקדשין אינו נפדה ובתוספתא דהאי פירקא תניא אבני היכל ועזרות שנפגמו ושנגממו אין להם פדיון ותו כי מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר היכי שרו דמייהו למשתי בהו שיכרא והא נתפסין הן בקדושתן ותיירץ ז"ל דבהכ"נ עשו אותו כתשמישי מצוה כסוכה ולולב שנוזרקין לאחר מצותן ובזמן מצוה יש בהן קדושה של כבוד כדאמרינן התם אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה ואמרינן נמי דנויי סוכה אסור להסתפק מהן כל שבעה ואבוהון דכולהון דם [שחיטה דתניא ושפך וכסה במה ששפך יכסה שלא יהו מצות בזויות עליו] כדאיתא התם בפרק במה מדליקין (דף כב א) ולפיכך בהכ"נ כל זמן שבני העיר רוצין בו נוהגין בו קדושה אפילו בחורבנו שהרי עדיין לא עבר זמן מצותו וראוי לחזור ולבנותו הלכך כשמכרוהו ז' טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר אין בני העיר רוצין מן הסתם שתכחש מצותם לגמרי אלא שתחול קדושת בהכ"נ על הדמים אבל כשנמלכו בני העיר למכרו לשתות בו אפילו שכר שרי לפי שעבר זמן מצותו ונפקעה קדושתו ממנו כסוכה ולולב לאחר זמנן ...

ואין דבריו ברורים אצלי דאי משום בזווי מצוה אתינן עלה וכדאמרינן (שבת דף כב א) אבוהון דכולהון דם בדמים שלא היו מצוה מעולם מאי בזוי מצוה איכא שמא תאמר אם לא יקחו בהם דבר של קדושה נמצא שעברו על דעת בני העיר במכירת בהכ"נ ונמצאת מכירתו בטלה א"כ למאי דמספקא לן אי אסור למכור ס"ת ישן לקנות בו חדש כי מכור ס"ת תבטל מכירתן שהרי עברו על דעת בני העיר שאינן רוצים אלא בעלוי ומאי קא משנינן לקמן בגמרא מתני' דיעבד ... לפיכך ג"ל דבהכ"נ ודכוותיה כיון שעיקרו עשוי לומר בו דבר שבקדושה הטילו בו חכמים קדושה מדבריהם ואפילו התנו עליו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר אי אפשר שתפקע קדושתו בכדי מפני כבוד הקדושה שיש בו מיהו לאחר שהטילו קדושתו על הדמים קדושת דמים קלישא מקדושת בהכ"נ לפי שדמים אלו לא עמדו מעולם לדבר שבקדושה ועוד דהויא לה קדושה שניה וקלישא מקדושה ראשונה ...

ומבואר שהרמב"ן והר"ן נחלקו ביסוד דין קדושת בית הכנסת, דאליבא דהרמב"ן קדושת בית הכנסת חלה מדין חפצא של מצוה, דאיתקצא הוא למצותו כמו חפצא של מצוה דעלמא דהוקצה למצותו, ומש"ה אסור לבזותו. ואילו אליבא דהר"ן בית הכנסת קדוש בקדושה מדרבנן, ולכאורה ר"ל קדושה מעין קדושת בית המקדש. ועיין ברמב"ם בספר המצוות... וס"ל להרמב"ם שיש חלות קדושה מדאורייתא בבית הכנסת, והרמב"ם מחמיר יותר מהר"ן הסובר שקדושת בית הכנסת היא רק חלות דין קדושה מדרבנן, ומחמיר יותר מהרמב"ן הסובר שאין בבית הכנסת קדושה כלל אלא חלות שם הקצאה למצוה. ואילו הרמב"ם ס"ל שיש בבית הכנסת חלות קדושה מדאורייתא.

- ❖ Explain the differences between Mikdash and Shul according to all three models. See the Reshimot of Rabbi Soloveitchik for one solution
- ❖ How does this distinction explain the laws above? See the sources that come for more implications of this.

14. רשימות: קדושת ביהמ"ק וקדושת בית הכנסת

ובביאור ההבדל שבין בית המקדש לבין בית הכנסת נ"ל שבבית המקדש החיוב הוא מדין יראה, וכדכתיב "וממקדשי תיראו", ואילו בבית הכנסת החיוב הוא מדין כבוד ולא מדין יראה. ומכיון שהחיוב בבית הכנסת הוא רק חיוב כבוד, ושיעור הכבוד הוא "כביתו", ולכן מותר להכנס לבית הכנסת במגעו כמו בביתו, ומאידך בהר הבית אסור לו לנעול מנעלים משום חובת יראת המקום. והנה במס' מגילה (דף כז א) איתא שבית ה' זה ביהמ"ק ובית גדול זה ביהכ"נ שמגדלין בו תפלה. ונראה לפ"ז שחיוב היראה שבבהמ"ק חל משום השכינה השרויה בבית ה' וכדאיתא בגמרא ביבמות (ו ב) "לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש". אדם הנכנס לבית המקדש שהוא בית ה' נמצא "לפני ה'", והיותו "לפני ה'" מחייבתו ביראת המקום. ואילו בבית הכנסת שאיננו בית ה' אלא בית גדול לא שריא בו שכינה כמקדש ובכן הנכנס לבית הכנסת אינו "לפני ה'" כמקדש ומשום הכי אינו חייב ביראת המקום אלא בכבוד בעלמא כמו בביתו.

15. ר' שכטר מציין מהרב שהקדושה במקדש נובע מהלוחות, ובבית כנסת מהארון עם הספר תורה.

16. שו"ת הרשב"ש סימן רפה (עיין במנהגי ישראל חלק ג, עמוד פד-פח

שאלת. קהל שרצו להסכים שלא יכנס אדם לבית הכנסת במגעו מחרפים אותם הישמעאלים, ועוד שבעיר היא בעצמה יש בית הכנסת אחר ואין נכנסים בו במגעו, וקמו קצת יחידים וערערו בדבר ואמרו שהרמב"ם ז"ל הוא מתיר ליכנס לבית הכנסת במגעו, ורציתם לעמוד על דעתו בזה.

תשובה. דבר ידוע הוא שבית הכנסת ראוי לפארו ולרוממו ולכבדו, ולהרחיק ממנו כל מיני בזיון. אמנם הכבוד הוא כל דבר אשר הוא נחשב אצל בני אדם כבוד, אם בבניינו שצריך להיות גבוה מכל הבתים אם אפשר, וכמו שאמרו בפ"ק דשבת והביאו הרי"א ז"ל בהלכותיו שם, ויצא לנו זה מפסוק ולרומם את בית אלהינו, אם מצד הדלקת בו נרות כפי המנהג, ועל פי המדרש על כן באורים כבדו י"י ות"י פנסיא יקרו י"י, ופנסיא הם נרות, ולהרחיק מהם כל מיני בזיון מצד השתמשות בהם מה שהוא דרך בזיון, כמו שאמרו בפרק בני העיר בתי כנסיות אין אוכלים בהם ואין שותין בהם ואין נכנסין בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפי הגשמים ואין עושין אותם קפנדריא, ועניינים אחרים הרבה שם במשנה ובגמרא ובהלכות הרי"א ז"ל.

והכבוד והבזיון האמתי הוא כפי מחשבת בני אדם וכפי המקומות, כי הכבוד והבזיון האמתי הוא כבוד הנפש ובזיון הנפש. אבל יש כבוד מדומה ובזיון מדומה, כי אם ילבש אדם בגדים נאים הוא בעיני בני האדם נחשב לכבוד ואם ילבש בגדים מטולאים הוא נחשב בעיניהם לבזיון, אף על פי שבעצם הנפש שהיא צורת האדם אין כבוד בלבושו בגדי רקמות או בוז בלבושו בגדים צואים, אבל הוא כבוד או בוז אצל בני האדם בלבד...

ולפיכך דברים שאנו חושבים אותם גנאי ובזיון לאדם לא נעשם לפני הקדוש ברוך הוא ולא במקומות המקודשין... והנה בארצות הנוצרים שאין אצלם בזיון כשנכנס אדם ואפילו לפני מלכם במגעו, אם נכנס כן בבית הכנסת שבעירם אינו בזיון. ובארצות אלו שהוא בזיון ליכנס לפני גדוליהם וכ"ש לפני מלכם במגעו, אסור ליכנס בעירם לבית הכנסת במגעו משום ק"ו ומה לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני ממ"ה הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה.

17. שער הציון סימן קנא

ויש לעיין לאותם האנשים העשירים דמקפידים בביתם על הרקיקה, אם כן גם בבית הכנסת ובית המדרש יהיה אסור להם לרוק:

18. ארץ הצבי סימן יב בשם הגר"ד, על בסיס השער הציון

ומהאי טעמא העיר רבנו, שליט"א [זצ"ל] שבימות הגשמים והשלגים, שהולכים ברחובות העיר בגאלאשע"ן ובראבר"ס (Golashes and rubbers) ע"ג המנעלים, שאסור ליכנס לבית הכנסת בעוד הגאלאשע"ן על מנעליו, דסתם בני אדם מקפידים על כך, שלא ליכנס לביתם עם בגלאשע"ן, ודין כבוד בית הכנסת תלוי במה שסתם בני אדם רגילים עליו בתוך ביתם וכגמ' סוף ברכות הנ"ל עכ"ד. וראוי לעורר ע"ז ברבים כי אין העולם רגילים ליהזר בזה.

III. Minimizing the Gap

- Despite the difference in Halacha, many laws and customs have minimized the gap. Which surprise you? In what ways is the gap being bridged? When do poskim push back?

19. מנהגי ישראל חלק ב' עמוד רפא מביא מ"ה הנוסע יוסף יהודה טשארני" שבקוואסיס היה מנהג לא לצאת מבית הכנסת מאותה צד שנכנסו בה. פרופ' שפרבר מניח שזה מבוסס על אותה הלכה בבית המקדש (הלכות בית הבחירה ז:א).

20. תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג הלכה כב

אין פותחין פתחי בתי כנסיות (לא) [אלא] למזרח שכן מצינו בהיכל שהיה פתוח למזרח שנ' והחונים לפני המשכן קדמה לפני אוהל מועד מזרחה

21. שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ סעיף ה

אין פותחין פתח בהכ"נ אלא כנגד הצד שמתפללין בו באותה העיר, שאם מתפללין למערב יפתחוהו למזרח, כדי שישתחוו מן הפתח נגד הארון שהוא ברוח שמתפללין נגדו. הגה: ועושין בימה באמצע ב"ה, שיעמוד עליה הקורא בתורה וישמעו כולם. וכשמתפלל הש"צ, פניו כלפי הקדש. וסדר הישיבה כך היא: הזקנים יושבים פניהם כלפי העם, ושאר העם כולם יושבים שורות שורות, פניהם כלפי הקודש ופני הזקנים. (טור).

22. משנה ברורה סימן קנ ס"ק י

(י) באותה העיר - ולפיכך במדינות אלו שאנו מתפללים ומשתחוים נגד מזרח (דהיינו מפני שאנו יושבין בצד מערבו של א"י) צריך לעשות פתח הבהכ"נ במערב כדי שישתחוה מן הפתח נגד ארון הקודש.

23. רש"י מסכת ברכות דף ו עמוד ב

אחורי בית הכנסת - כל פתחי בית הכנסת היו במזרח והכי תניא בתוספתא דמגילה (פרק ג') מעין מקדש ומשכן, פניהם למערב ואחוריהם למזרח, והמתפלל אחורי בית הכנסת ואינו מחזיר פניו לבית הכנסת נראה ככופר במי שהצבור מתפללין לפניו, והא דרב הונא מוקי לה לאביי בדלא מהדר אפיה לבי כנישתא.

24. ביאור הלכה סימן קנ

עיי' במ"ב ולדין זה יש מקור מהתוספתא כמבואר בביאור הגר"א ע"ש וצ"ע במקומות שמפני הדוחק א"א להם בשום פנים להעמידו בכותל המזרח ומוכרחים להעמידו בצפון או בדרום לאיזה צד יתפללו הקהל אם למזרח מפני שהוא נגד ירושלים או מוטב שיתפללו כלפי הקודש דהוא הארון:

25. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן כח

ומסברא אומר כיון שאנו מחזיקים הבימה שבה קורין פ' הקרבנות כמו מזבח שמפני כן מסבבים הבימה בחג הסוכות כמו שסבבו המזבח, ואותו המזבח שעמד בהיכל לפני ארון הקודש שהוא מזבח מקטר קטרת היה עומד באמצע הבית מכוון בין מנורה לשולחן וכפירש"י בפ' תרומה [כ"ו - ל"ה] וכמבואר בש"ס [יומא ל"ג ע"ב] ורמב"ם [ה' בית הבחירה פ"א ה"ז], ויען הבימה שלנו עומדת בפנים כמזבח הפנימי ע"כ ראוי להעמידו באמצע בהכ"נ לדמותו לבהמ"ק בכל האפשרי ואין לשנות במקדש מעט שלנו: ואפילו להכ"מ דיהיב טעמא לזכות אותן הקהלות מ"מ אנו אין לנו, כי הלא אבותינו שבנו בהכ"נ הלז בנו אותו באמצע ש"מ כך היה נוח להם להשמיע לכל העם, ותל"ת לא נתמעטו הציבור אדרבא נתרבו תל"ת וא"כ אדרבא אפילו היה נבנה בראשיתה בסוף בהכ"נ כיון שהי' מועטים צריכים עתה לבנותה באמצע בלי ספק ועכ"פ חלילה לשנויי מאשר היה:

26. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן מא

בדבר הבימה אם צריכה להיות באמצע ביהכ"נ ממש או שיש להתיר גם לעשותה מחובר למקום הגבוה ששם עומד ארון הקודש, הנה לטעם הרמב"ם פ"א מתפלה ה"ג שהוא כדי שישמעו כל העם קה"ת יש להיות באמצע ממש וכן איתא ברמ"א סימן ק"נ סעיף ה', ... ובחתי"ס אר"ח סימן כ"ח איתא עוד טעם מסברתו דהבימה הוא כמו מזבח הפנימי, ותמוה מש"כ למזבח הפנימי שהרי שני הדברים שדמי למזבח משום ששם קורין פרשת קרבנות ומה שמסבבים בחג הסוכות כמו שסבבו המזבח היה זה במזבח העולה והי"ל לומר שדמי למזבח העולה שהיה באמצע העזרה ועוד יותר מצומצם ממזבח הזהב שבהיכל, ואם מפני שהבימה היא בפנים ומזבח העולה היה בעזרה ולא דמי לו, א"כ אין לדמות לשום מזבח אך אולי שם מזבח אחד הוא וצ"ע בטעמו, אבל עכ"פ לטעמו וכן איתא גם במשיב דבר שהוא דמי למזבח יש נמי לעשות באמצע שכן היה מזבח הזהב בפנים ומזבח העולה בעזרה. אבל מכיון שהוא רק מסברא בלא מקור נראה שמטעם זה אין להחמיר שיהיה מצומצם באמצע וסגי שיהיה לכה"פ משוך ממקום גבוה שנעשה לאה"ק מקום שיוכלו להקיף בריוח בלא דחק כי טעם הקפה יותר טעם ממה שקורין עליו באיזה שבתות דיני הקרבנות. אבל לקרב סמוך ממש למקום של הארון הקודש הוא אסור להחתי"ס אף בביהכ"נ קטן. ואם הוא ביהכ"נ גדול שא"א לשמוע קה"ת כל אחד כשיושב במקומו מוכרחין לעשות באמצע שהוא במקום שיכולים לשמוע

27. ר' שכטר - צריך להיות רק ארון אחד.

28. ר' שכטר מציע שצריך לשים הארון דוקא בתוך ההיכל.

29. פסקי תשובות אורח חיים סימן קנ

ויש נוהגין לעשות ג' מדרגות לפני הארון קודש, וכן נמצא בבתי כנסת עתיקים, ויש טעם ושושן לעשות דווקא ג' מדרגות, זכר לדוכן שהיה במקדש שעליו עלו הכהנים לברך את ישראל שהיה בה ג' מדרגות כדאיתא במס' מדות (ב' ו'), אך בביהכ"נ קטן שאין רוצים לגזול מקומות ישיבה אפשר להסתפק במעלה אחת זכר לדוכן הנ"ל, וביותר קטן אין צריך כלל מעלה, וכמו שמצינו בהרבה בתי כנסת עתיקים שלא היו כלל מעלה לפני הארון קודש.

30. שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף יב

יש לזוהר מלהשתמש בעליה שעל גבי ב"ה תשמיש קבוע של גנאי, כגון לשכב שם; ושאר תשמישים, יש להסתפק אם מותר להשתמש שם.

31. משנה ברורה סימן קנא ס"ק מ

(מ) יש להסתפק - אם לדמותו לעליות העזרה דלא נתקדשו או כיון דבהכ"נ וביהמ"ד נקרא מקדש מעט יש לדמותו לעליות היכל דק"ל דנתקדשו בקדושת היכל. ולפי מה שכתב בש"ת בשם תשובת פאר הדור יש להקל חוץ ממקום שע"ג ההיכל [ר"ל הארון ששם מונח הס"ת] שם יש לזוהר שלא להשתמש שם:

32. שו"ת יחוה דעת חלק ו סימן ט

שאלה: בית כנסת שהובא אליו מחוץ לארץ בזמנו ארון קודש מפואר ביותר, מעשה חושב, ופרוכת פרוסה עליו כנהוג, והן עתה נדבו לבו של אחד מנדיבי עמנו להדרו ולצחצחו ולצפותו זהב, וכולו אומר כבוד, האם מותר להסיר הפרוכת מעל ארון הקודש להראות יופיו לקהל המתפללים?

תשובה: הנה אין ספק שעצם המעשה ליפות ולהדר את ארון הקודש נחשב למצוה רבה, וכבר אמרו חז"ל (שבת קלג:), זה אלי ואנוהו, התנאה לפניו במצות, עשה סוכה נאה, לולב נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה, וכתוב בו לשמו (עיין גיטין כ) בדיו נאה ובלבלר נאה, וכורכהו בשיראים נאים. ... ואף כאן נכון להראות חזותו ויופיו של ארון הקודש המפואר בשעה שגוללים את הפרוכת ופותחים את דלתות הארון להוצאת ספר תורה והכנסתו. אבל להסיר את הפרוכת מעל ארון הקודש לגמרי, לא נכון לעשות כן, כי באמת המנהג שנהגו בכל תפוצות ישראל לפרוס פרוכת על ארון הקודש, והוזכר מנהג זה בתוספות מגילה (כו סע"ב), אינו לשם נוי בעלמא, אלא על דרך שנאמר בתורה (שמות כו לג), והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים.

33. שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנג (מ"ב מציין שזה רק מדרבנן)

הגה: אסור לעשות מאתנן זונה או מחיר כלב (דברים כג, יט) דבר של מצוה, כגון בהכ"נ או ס"ת; ודוקא מהאתנן עצמה, אבל אם נתנו לה מעות באתנן, מותר לקנות בהן דבר מצוה; ולא מקרי זונה

34. רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן קנ

[שו"ע] כופין בני. כ' הרמב"ם ספ"ו מהל' ע"ז הנוטע אילן אצל המזבח או בכל העזרה בין אילן סרק ובין אילן מאכל וכו' הרי זה לוקה וכו' וכ' הר"ד ערמאה בפירוש להרמב"ם דאפי' אצל ביהכ"ס אסור מדרבנן:

35. שו"ת בנין ציון סימן ט (כן פסק הנצי"ב והגר"ח)

ולביה"כ שרי ואם בפתח ביה"כ יהי' איסור לנטוע כל שכן לפני שערי הר הבית והרי לא נאמר איסור כן רק שלא לנטוע בהר הבית עצמו ובמקום הקדוש יותר אבל לא ג"כ לפני שערי הר הבית.

36. ר' שכטר מביא מספר גליא מסכת שיש לדרוש בענייני תודה לחנך בית הכנסת, כמו שמביאין שתי תודות להוסיף על המקדש.

37. שדי חמד

<p>ביאה ריקנית וככ"ז שלגו הם מקדש מפני ולכן אסור ליכנס בה אלא להפילה כפי שפירשנו וכן נראה דפירשנו מוכח וממנה ולכן כחב טילקה ככל יוס וכו' וכו' לא חטאה סבר שיחייב מלקות אלא לפי שביאה ריקנית אסורה ולוקה עליה וכן נראה שמדבר שיהא חולין הוא ריקני מהצננה וכו' ודבריו דברי קבלה וכו' ש"ס מהבאר דמשמע ליה להראשונים בטנפו דלוקה מן הסורה קאמר כמו שלוקה הנכנס ביאה ריקנית למקדש ועם כי לעג"ד ית' לפקפק בזה מינ' מדכריהם למדש דנקמי עתה כה"כ היא מדאורייתא:</p>	<p>מדאורייתא היא וז"ל קדושת כה"כ היא מדאורייתא, וכ"כ הר"ד חיי אדם כ"ל י"ז א"ח ו' ע"ס דברי הרא"ם הל"ל (מה שרש"ם ט"ו י"ח ט"ו ג"ד הוא ט"ו ו"ל סי' א"ד) וכן מהבאר לפירוש מה שכתב הר"ד טלמי לטור נקונתם חלבי הגלמים (כדי קדושה סה"כ א"ח ז') דף י"ד ע"ג שריב"ט החוקה כפי' והג"ל לדבר כה"כ דבר של ח"ל אפילו שלא בשעת החמלה יסמנה מ' יוס וילקה וכו' והנה שכתב הראשונים ע"י שפעמו משום דק"ל אסור לכה"כ ליכנס לביהמ"ק</p>
---	---

38. שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף ט

נוהגים בהם כבוד, לכבדן ולרבצן (פי' כבוד נקוי הבית. ריבוץ זריקת המים על פני הקרקע). ונוהגין להדליק בהם נרות, לכבדן.

39. משנה ברורה סימן קנא ס"ק כז

ונהגו להדליק קודם שיכנס אדם להתפלל משום דאמרינן בגמרא מקום שמתפללין בו בעשרה קדמה שכינה ואתיא ועוד שכן היו עושין במקדש

40. פסקי תשובות אורח חיים סימן קנא

ובליקוטי מהר"ח (סדר הנהגת התפילה) בשם שלמי ציבור "דבביהכ"נ הקדוש ברוך הוא מצוי שם תמיד, אם כן ראוי ונכון שיהיו הנרות דולקות שם כל היום ואין לכבות אותם אחרי התפילה... אך למעשה כבר ציין בליקוטי מהר"ח (שם) שאין נוהגין כן, אלא מכבין הנרות אחר התפילה, וכנראה משום חשש שריפה ר"ל שישאר נרות דולקות בלי השגחה או משום הפסד מומן. אמנם מסיק בליקוטי מהר"ח (שם) וכן בעוד ספרי קודש שמ"מ צריכים להשתדל שיהיה לכל הפחות נר אחד לפני הארון קודש שיהיה דלוק יומם ולילה לא ישבות, והוא הנקרא 'נר תמיד', והוא זכר לנר מערבי שבמנורת ביהמ"ק שהיתה דולקת תמיד, ובמדרש חזית (ב') כל המדליק נר תמיד לפני הארון מתברך.

IV. Mikdash Me'at in Ashkenaz

a. In Ashkenaz, the comparison took on a deeper meaning. See how this plays out in Parshanut and Minhag.

41. יחזקאל פרק יא פסוק טז

לְכֹן אָמַר לְהָאֱמֹרָאֵי אֲדֹנָי יְקֹוֹק כִּי הִרְחַקְתִּים בְּגוֹלָם וְכִי הִפְצִיתִים בְּאַרְצוֹת וְאֶהְיֶה לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעֻט בְּאַרְצוֹת אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁם:

42. רש"י יחזקאל פרק יא פסוק טז

(טז) למקדש מעט - לבתי כנישתא דאינון יתבין תניין לבית מקדשא:

43. ר' יוסף קרא יחזקאל ל"א:ט"ז

ואהי להם למקדש מעט - אילו בתי כנסיות שבגלות שהן שוות לבית המקדש.

נכון לומר 9 נישירה ולא הישירו¹⁰, ומשקלו כמו נזכירה דודק¹¹. גם מקדש, בית הכנסת נקרא מקדש מעט, שני ביחזקאל¹² ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם. ואמרו' בפ' בח' דמגילה¹³, א"ר שמואל בר יצחק¹⁴ אילו בתי כנסיות זבתי מדרשות¹⁵. ופתרון, אף כי בית הכנסת מקדש מעט, הוא הדרת קודש על כן נישירה עפעפי גיהינו בו. והרגום ש' ואהי להם למקדש מעט, ויהיבון הון בחי כנישת' חניין לביה מקדשי ואינון כועיר במדינת' דאיתגליאו להמן.

44. ערוגת הבושם חלק ב עמוד קלה

45. ספר יראים סימן קד [דפוס ישן - שפון]

הקדש. כתוב בפי' ויקרא נפש כי תמעל מעל חטאה בשגגה מקדשי ה'... וכשם שאסור ליהנות מן ההקדש כך אסור ליהנות מבתי כנסיות ובתי מדרשות שנתייחדו לתפלה לדרשה שגם זה

46. ספר יראים סימן תט [דפוס ישן - שכד]

מורא מקדש. ויראת מאלהיך צוה בהכנס אדם למקדש או בבית הכנסת או לבית המדרש שינהג בהם מורא וכיבוד דכתיב בפרשת בהר סיני את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו לא ממקדשי אתה ירא אלא ממי שהזהיר על המקדש פי' מן הב"ה ומצינו בית הכנסת ובית המדרש שנקראו

47. ראב"ה תשובות וביאורי סוגיות סימן אלף קנה ד"ה תניא איך [בענין ברכת כהנים]

שבמקדש מברך בשם המפורש ובמדינה בכינויו, ובסיפרי (שם) מסיים מכאן אמרו שם המפורש אסור לומר בגבולין. ויש שלוחי ציבור המזכירין שם המפורש בלחש עם כשהכהנים מזכירין אותו בכינויו ואומרין [ם] דאינו אסור בגבולין אלא לאומרו בקול רם וכו' דלא למידרשה [בפירוקן] [בפירוקא] דזה שמי לעלם כתיב כדאיתא בסוף פרק אילו עוברין (פסחים ג א).

48. מרדכי מסכת ברכות פרק מי שמתו [המתחיל ברמז נה]

אלפסי וכן נדה אם באה להתפלל כו' מיהא מתני' שמעינו כו' וכן פ"ח וכתב ראב"ה והנשים נהגו סלסול ופרישות בעצמן שאין נכנסות לבית הכנסת ואף כשמתפללות אין עומדות בפני חברותיהן וכשר המנהג:

49. הגהות מיימוניות הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד

[ד] וכן כתב רב האי גאון כיון דבגמרא ליכא הא מילתא נקוט מנהג כל ישראל שכל בעלי קריין אף על פי שאין להם מים אין מתפללין עד שירחצו. ופירש רבינו חננאל נמי נשים נדות זבות ויולדות מברכות ומתפללות...

50. מחזור ויטרי סימן תצח

. ויש נשים שמונעות מליכנס לבית הכנסת בימי נידותם. ואינם צריכות לעשות כן. דמה טעם הם עושות. אם מפני שסבורות הן שביית הכנסת יהי כמקדש. אפי' לאחר טבילה למה נכנסות בו. והלא מחוסר כיפורים שטבל והעריב שמשו אם נכנס בו בכרת. וא"כ אל תכנסו בו לעולם עד שתביאו קרבן לעתיד לבא. ואם אינו כמקדש. תכנסו ותכנסו. ועוד שהרי כולנו בעלי קירים וטמאי נפש ושרץ ונכנסין אנו בבית הכנסת. הא למדת שאינו כמקדש. ויכולות הן ליכנס. אבל מ"מ מקום טהרה הוא ויפה הם עושות. מעוברת ומניקה שראו דם הן כשאר נשים. בין לשבעה נקיים בין לטבילה:

51. Models of Purity and Sanctity: Ashkenazic Women in the Synagogue, by Rabbi Dr. Jeffery Woolf

more recent studies, Ivan Marcus,⁶⁵ Alan Mintz,⁶⁶ and Jeremy Cohen⁶⁷ have argued that the authors of the Crusader chronicles consciously used this imagery in their descriptions of the massacres. They evidently believed that this was the best way to provide an intellectual and emotional framework which would allow the survivors to assimilate the suicides and murders which they had witnessed.

However, this sort of literary strategy could only have been expected to work if the images it invoked evoked a deep-seated response in its audience. As a result, one is led to the conclusion that the Temple and the sacrificial system were vivid elements in the fantasy and intellectual life of late eleventh century Ashkenazic Jews, and hence served as meaningful religious categories which could be used by the authors of the chronicles.

In this light, it is not surprising to find clear expressions of the equation of the Temple with the synagogue in the Crusader chronicles. One story, that of Isaac son of David the *Paras* of Mainz, will suffice by way of illustration. The narrative has survived in two versions. The first reads as follows:⁶⁸

Sixty people were rescued that day in the courtyard of the bishop. He took them to the villages of the Rheingau in order to save them. There, too, the enemy assembled against them and slew them all. For because of our sins, the slayer had been given permission to injure. Wherever a Jew would flee to save his soul—there the rock would cry out from the wall.

Two pious men were spared on that day because the enemy had defiled them against their will.⁶⁹ The name of one was Master Uri, and the name of the second was Master Isaac—the latter being accom-

panied by his two daughters. They, too, greatly sanctified the Name and now accepted upon themselves a death so awesome that it is not recorded in all Biblical admonitions.⁷⁰ For on the eve of Pentecost, Isaac, son of David, the *Paras*, slaughtered his two daughters and set his house afire. Thereupon, he and Master Uri went to the synagogue before the Holy Ark, and they both died there before the Lord, wholeheartedly yielding to the consuming flames. And it is of them and their like that it is written: 'He who offers the sacrifice of thanksgiving honors me (Ps. 50, 23).'

In this story, Master Isaac performs two acts which are sacrificial in nature (or description). First, he slaughters his daughters and sets his house afire, much as one would offer a sacrifice on an altar.⁷¹ This was done at his home, one surmises, to prevent the capture and forced baptism (or perhaps rape) of the girls by the rioting Crusaders and local burghers. Thereupon they proceeded to the synagogue, where they offered their *own* sacrifice. In other words, the reader is left with the feeling that the appropriate place for this mode of sacrifice is the synagogue which functions as a Temple substitute.

The equation of Temple and synagogue is made even more forcefully and explicitly in a parallel version of this same story.⁷²

For these do I weep and my eyes run with water, for the burning of the sanctuary of our God, and for the death by fire of Isaac, son of David, the *Paras*, who was consumed by flames in His home.

(...)
He went to his father's house... he came to his mother and related his intentions to her. He exclaimed to her: "Mother, I have decided to bring a sin-offering to God of Heaven. Perhaps I will thereby achieve atonement."⁷³ The mother, upon hearing the words of her God-fearing son, adjured him not to do this thing.

(...)
Isaac, her saintly son, did not give heed to his mother's pleas. He locked all the doors, with himself, his children, and his mother inside... Master Isaac the saint then took his two children—his son and his daughter—and led them through the courtyard at midnight into the synagogue before the Holy Ark, and there he slaughtered them, in sanctification of the Great Name, to the Sublime and Lofly God, Who has commanded us

⁶⁵ Ivan Marcus, "From Politics to Martyrdom: Shifting Paradigms in the Hebrew Narratives of the 1096 Crusade Riots," *Prooftexts*, 2 (1982), 40-52 [= Jeremy Cohen, ed., *Essential Papers on Judaism and Christianity in Conflict: From Late Antiquity to the Reformation*, New York 1991, 469-483].

⁶⁶ Alan Mintz, *Human Responses to Catastrophes in Hebrew Literature*, New York 1984, 90-92.

⁶⁷ Jeremy Cohen, "'Gezerot Ta Tenu—HaMe'ava'ot v'HaAhilati: Sippurei Qiddush HaShem B'Heqshem HaTashubi-Hallevati," *Zion*, 59 (1994), 169-208.

⁶⁸ This is the version contained in the chronicle of R. Eleazar b. Nathan. The translation is from Shlomo Eidelberg, *The Jews and the Crusaders: The Hebrew Chronicles of the First and Second Crusades*, Madison 1977, 84. The Hebrew text is found in Avraham Haberman, *Sefer Gezerot Ashkenaz, v'Zarefat*, Jerusalem 1971, 75. [There is a significant scholarly literature relating to the chronology of the generation of the Crusader chronicles. Since reference to them here is a result of the desire to recreate a contemporary *mentality*, I have eschewed discussion of this question. See Chazan, *European Jewry*, 40-49.]

⁶⁹ I.e., they had been baptized forcibly.

⁷⁰ The reference is to Leviticus 26:14-56 and Deuteronomy 28:15-69.

⁷¹ Especially a *qurban olah*, or holocaust. Cf. Leviticus 1:11f.

⁷² The version is found in the Chronicle of Solomon b. Samson. The text here is taken from Eidelberg, 39-41 (with omissions). The Hebrew original is in Halberman, *Gezerot*, 36-38. I have corrected some of the errors of translation in Eidelberg's text.

⁷³ Recall, he had been forcibly baptized.

not to forsake pure fear of Him for any other belief, and to adhere to His Holy Torah with all our heart and soul. He sprinkled some of their blood on the pillars of the Holy Ark so as to evoke their memory before the One and Only Everlasting King. And he said: "May this blood expiate all my transgressions!" (Ps. 50,23)" [Emphasis mine—JRW]

In this embellished version of the story the Temple/Synagogue imagery is much more tangible. Isaac announces his intention to bring a sin-offering⁷⁴ in expiation of his involuntary baptism. That sacrifice, *horribile dictu*, was made up of his two minor children. The place, however, wherein it was carried out was the synagogue. The description of the deed is laden with Temple imagery, especially as regards the ritual slaughter of the children and the sprinkling of blood upon the curtain of the Holy Ark. This action, perhaps more than any other, summons up images of the expiation of the Holy Temple on the Day of Atonement, as described in the book of Leviticus (4:27-35) and in the Mishnaic tractate, *Toma* (V, 3-5). The exclusive association of those rituals with the Temple in Jerusalem, clinches the identity between it and the synagogue, in the eyes and heart of the reader.

By this point, it should be clear that the Temple/Synagogue nexus was a definite part of the religious consciousness of medieval Ashkenazic Jewry.⁷⁵ Hence, in addition to the legal/customary factor, we can point to this equation as a critical factor in the religio-emotional consciousness which supported the banning (or avoidance) of the synagogue by menstruants, despite its halakhically problematic nature.⁷⁶

4. Menstruation as a unique constellation

We are left, however, with a final (and critical) quandary. If the synagogue was perceived as a Temple substitute in a very concrete sense, why were only menstruants excluded? Why not, as Rashi himself asked, others who were also ritually impure? For example, there still existed a tradition which banned men who had had a seminal emission from entering the synagogue before ritual immersion. Yet this rule was observed more in the breach than in practice.⁷⁷ Why were women singled out?

The present state of the research on the status of medieval Jewish women, and the anthropology of popular taboos prevents us from offering a decisive explanation. It is possible, however, to briefly suggest some factors which may have played a role here, as possible venues for future research. First of all, the powerful obligation of men to worship in a public service, alongside the less emphasized obligation of women to do so, may have abetted the dual inclusion of impure men and the exclusion of menstruants from the synagogue.⁷⁸ At the same time, the glaring restriction of the traditional ban on the menstruant to the days in which she actually experiences a blood flow suggests a different consideration. As has been seen, halakhically there is no difference between the days of *niddah* and the so-called 'white days'.⁷⁹ However, emotionally speaking, there is every reason to suspect that what lay behind this distinction was not legal logic but some form of primal blood or danger taboo which here found expression.⁸⁰ Investigation of this possibility will no doubt